

Govor predsednika dr. Kračuna na 20. nujni seji Odbora za finance (20.4.2023)

Na začetku želim poudariti, da je pošiljanje osnutkov proračunskih dokumentov tokrat potekalo skladno z zakonodajnimi roki, vključno z ostalimi gradivi, ki so s Sporazumom med Fiskalnim svetom in Ministrstvom za finance potrebni za izdelavo celovite ocene. Poudariti je potrebno tudi, da se ocena Fiskalnega sveta nanaša na osnutek in ne na končno verzijo Programa stabilnosti, saj se lahko ta tudi zaradi časovno neusklajenega sprejemanja rebalansa še spremeni. Fiskalni svet ob tem opozarja, da bo imelo verodostojno srednjeročno proračunsko načrtovanje, od katerega pa odstopa tudi tokratna priprava proračunskih dokumentov, osrednjo vlogo v predlaganem sistemu ekonomskega upravljanja v EU.

Ključne ugotovitve Fiskalnega sveta po pregledu predloženih proračunskih dokumentov so:

- Naravnost fiskalne politike, predvidena v srednjeročnih proračunskih dokumentih, je v obdobju 2023-2026 v povprečju nevtralna, vendar projekcije nakazujejo precej omejen manevrski prostor. To velja zlasti za parcialne diskrecijske ukrepe fiskalne politike, ki pa jih že opazamo tudi po oddaji proračunskih dokumentov v oceno Fiskalnemu svetu. Tovrstne ukrepe bi morali nadomestiti sistemski ukrepi, ki bodo zagotovili dolgoročno vzdržnost javnih financ.
- Fiskalna politika se mora zavedati svoje vloge, ki jo ima v ekonomiji, ki je del gospodarske in denarne unije, zadrževati domače inflacijske pritiske in s tem v čim večji meri ohraniti usklajenost z denarno politiko, katere delovanje je orientirano na povprečje evrskega območja. Ker so bili v času obeh nedavnih kriz uvedeni številni neciljani ukrepi, je zaradi visokih javnofinančnih stroškov in drugih neugodnih stranskih učinkov nujna njihova preusmeritev v ciljne ukrepe oziroma opuščanje ukrepov ob umirjanju cen energentov. Hkrati se zdi, da je prišlo z vojno v Ukrajini do pospešitve strukturne spremembe na trgih energentov, tudi v povezavi z nujnim zelenim prehodom. Tako ni ne smiselno in ne vzdržno, da država v nedogled administrativno niža cene. Na potrebe po vnovični uvedbi tržnega censkega mehanizma, ki daje signale končnim porabnikom glede porabe energentov in usmerjanja v alternativne vire energije, opozarjajo tudi vse mednarodne institucije.
- Projekcije osnutka Programa stabilnosti 2023 ocenjujemo kot pretežno realistične ob trenutno veljavni zakonodaji, torej ob trenutnem stanju ukrepov ekonomske politike, oziroma so glede na makroekonomske napoved UMAR skladne z načelom previdnosti. Takšen pristop je ustrezen ob ohranjanju visoke negotovosti in številnih tveganjih. Tveganja izhajajo tako iz globalnega okolja kot tudi zaradi morebitnih domačih slabo preiščenih odločitev.
- Z letom 2024 bodo po slabih štirih letih prenehale veljati izjemne okoliščine, vendar nedavno objavljene smernice Evropske komisije glede delovanja fiskalne politike v letu 2024 žal še naprej dopuščajo precejšnjo mero diskrecije pri ocenjevanju proračunskih dokumentov. Dejstvo, da se bo obdobje izjemnih okoliščin s koncem leta 2023 zaključilo, je namreč znano že vsaj od lanske jeseni, a do sedaj še ni prišlo do dogovora o novih pravilih na ravni EU. Zato Fiskalni svet v svoji oceni skladno z dosedanja prakso uporablja širok nabor kazalnikov, zaradi vseh negotovosti pa je potrebno te izračune interpretirati s previdnostjo.

- Primanjkljaj naj bi se do leta 2026 znižal na -1,3 % BDP, kar bi bil za 2,0 o. t. BDP nižji saldo kot v zadnjem letu pred epidemijo, predvsem zaradi predvidenega bistveno nižjega deleža prihodkov v BDP. Rast tekoče porabe naj bi bila sicer v povprečju obdobja projekcij več kot dvakrat višja kot v obdobju pred epidemijo, kar je predvsem posledica visoke inflacije, a bo njen delež v BDP razmeroma konstanten in ne bo pomembno vplival na spremembo salda.

- Delež bruto dolga sektorja država v BDP naj bi se do konca leta 2026 postopno nižal in dosegel 63,5 % BDP, kar bi bilo manj kot pred začetkom epidemije. Krčenje deleža dolga naj bi bilo omogočeno zlasti zaradi ohranjanja ugodnega razmerja med nominalno gospodarsko rastjo in implicitno obrestno mero dolga, čeprav se pogoji financiranja države zaostrejejo. Likvidnostni položaj državnega proračuna v višini preko 10 % BDP ostaja ob tem ugoden. Že manjša odstopanja pa lahko trajektorijo dolga bistveno poslabšajo.

- Večina kazalnikov, ki jih pri pripravi ocene uporablja Fiskalni svet, kaže spoštovanje pravil v letih 2025 in 2026 ob realizaciji predloženih proračunskih dokumentov. Odstopanja v letu 2024 so zlasti posledica predvidene visoke investicijske aktivnosti in nadaljnjega znižanja deleža prihodkov v BDP ter so v mejah spremenljivosti ocen cikličnega položaja gospodarstva. Slednje so še posebej nezanesljive v obdobju večjih nihajev gospodarske aktivnosti in morebitnih strukturnih sprememb v gospodarstvu.

- Fiskalni svet pa ponavlja dvom v projekcijo visoke investicijske dejavnosti tako zaradi zamud pri izpolnjevanju mejnikov za odobritev sredstev NOO kot tudi omejenih absorpcijskih zmognosti administracije in gospodarstva, slednjih zlasti zaradi omejitev na trgu dela.

- Fiskalna politika bi morala čim prej nasloviti vzdržnost sistemov socialnega varstva, brzdati rast tekoče porabe in s tem zagotavljati vzdržnost dolga, s sistemskimi ukrepi pa skrbeti za ustrezno naslavljanje razvojnih izzivov.

- Že osnovni scenarij osnutka Programa stabilnosti 2023, sploh pa z njim povezana tveganja, kaže na potrebo po izvedbi reform, ki bi zagotavljale dolgoročno vzdržnost javnih financ. Za te bi moral biti določen primeren in postopni vrstni red uvajanja, ta pa biti podprt z javnimi in verodostojnimi ocenami njihovih javnofinančnih in makroekonomskih učinkov. Kot prioritete Fiskalni svet ocenjuje predvsem spremembe na področju vzdržnosti financiranja sistemov socialnega varstva. Na s tem povezane izzive opozarja tudi nedavno poročilo Evropske komisije o vzdržnosti javnega dolga, ki Slovenijo glede tega znova uvršča med države z največjimi dolgoročnimi tveganji v EU.